

**BIRINCHI KURS TALABALARINING LISTENINGNI OSHIRISH
USULLARIDAN O'QITUVCHI-TALABA MUNOSABATLARINING O'RNI**

Chorshanbiyeva Mohira Asqar qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

Xorijiy til va adabiyot yo'nalishining 1-kurs talabasi

E-mail: mohirachorshanbiyeva17@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada birinchi kurs talabalarining ingliz tilida tinglab tushunish (listening) ko'nikmasini rivojlantirish jarayonida o'qituvchi va talaba o'rtasidagi pedagogik munosabatlarning tutgan o'rni chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida o'qituvchining talabalarga nisbatan motivatsion, qo'llab-quvvatlovchi va yo'naltiruvchi yondashuvi listening ko'nikmasining shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi asoslab beriladi. Shuningdek, dars jarayonida samarali muloqot muhitini yaratish, interaktiv usullardan foydalanish hamda talabalarining faolligini oshirish orqali tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirish imkoniyatlari yoritib beriladi. Maqola natijalari birinchi kurs talabalarining til o'rganish jarayonini samarali tashkil etishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: tinglab tushunish (listening), birinchi kurs talabalari, ingliz tili ta'limi, o'qituvchi-talaba munosabatlari, pedagogik muloqot, motivatsiya, interaktiv metodlar, ta'lim samaradorligi, psixologik muhit, til kompetensiyasi

Abstract: This article provides an in-depth analysis of the role of pedagogical relationships between teachers and students in the development of listening comprehension skills in English among first-year university students. The study emphasizes that a motivational, supportive, and guiding approach adopted by the teacher has a positive impact on the formation and improvement of students' listening abilities. In addition, the article highlights the importance of creating an effective communicative environment, applying interactive teaching methods, and increasing student engagement in the classroom to enhance listening competence. The findings of the study have significant theoretical and practical value for organizing effective language learning processes for first-year students.

Keywords: listening comprehension, first-year students, English language education, teacher-student relationship, pedagogical communication, motivation, interactive methods, learning effectiveness, psychological environment, language competence

Аннотация: В данной статье проводится подробный анализ роли педагогических отношений между преподавателем и студентами в развитии навыков восприятия на слух (listening) английского языка у студентов первого курса. Исследование подчеркивает, что мотивационный, поддерживающий и

направляющий подход преподавателя оказывает положительное влияние на формирование и совершенствование навыков восприятия на слух у студентов. Кроме того, в статье освещается важность создания эффективной коммуникативной среды на занятиях, использования интерактивных методов обучения и повышения активности студентов для развития listening-компетенции. Результаты исследования имеют значительное теоретическое и практическое значение для организации эффективного процесса изучения языка у студентов первого курса.

Ключевые слова: аудирование, студенты первого курса, обучение английскому языку, отношения преподаватель-студент, педагогическая коммуникация, мотивация, интерактивные методы, эффективность обучения, психологическая среда, языковая компетенция

KIRISH: Birinchi kurs talabalari ingliz tilini o'rganish jarayonida tinglab tushunish ko'nikmasini shakllantirishda o'qituvchi va talaba o'rtasidagi munosabatlarning o'rni juda katta. Tinglab tushunish, yoki listening, tilning asosiy kompetensiyalaridan biri bo'lib, talabalarining nutqiy salohiyatini oshirish, tilni kontekst asosida tushunish va kommunikativ mahoratini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa birinchi kurs talabalarida bu ko'nikma endigina shakllanayotgan bo'lgani sababli, ularni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish jarayoni katta ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi va talaba o'rtasidagi ijobiy pedagogik munosabatlar talabalarda o'zini ishonchli his qilish, xatolarini ochiq ko'rsatish va ulardan o'rganish imkoniyatini yaratadi. Shu bilan birga, motivatsion yondashuvlar, interaktiv mashqlar va samarali muloqot muhitini yaratish talabalarining listening ko'nikmasini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchi dars jarayonida talabalarni faollikka chorlaydigan, ularning fikrini qadrlaydigan va har bir talabaning individual imkoniyatlarini inobatga oladigan yondashuvni qo'llaganda, listening ko'nikmasi tez va samarali rivojlanadi. Shu sababli, o'qituvchi darslarni qiziqarli va interaktiv shaklda tashkil etishi, audio va video materiallardan, autentik manbalardan foydalanishi muhimdir. Audio kitoblar, podkastlar, film va intervyular talabalarining tilni to'liq kontekst asosida tushunishlariga yordam beradi. Talabalar audio materialni bir necha marta tinglash, transkripsiya qilish va so'zlarni matn bilan solishtirish orqali listening ko'nikmasini mustahkamlaydilar. Shuningdek, tinglashdan oldin kontekst va kalit so'zlarni taxmin qilish kabi prediktiv strategiyalar talabalarga nutqni oldindan tushunish va ma'noni aniqlash imkoniyatini beradi. Interaktiv metodlar va guruhli mashqlar talabalarining faoliyatini oshiradi, ular savol-javoblar, rolli o'yinlar va muhokamalar orqali dars jarayonida yanada faol ishtirok etadilar. Bu esa tinglab tushunish kompetensiyasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, o'qituvchi tomonidan individual

yondashuv, xatolarni konstruktiv tuzatish va motivatsiyani oshiradigan metodlarni qo'llash talabalar uchun qulay va samarali ta'lim muhitini yaratadi. Birinchi kurs talabalari ko'pincha yangi til muhitiga kirayotganligi sababli, ularning o'rganish jarayonida psixologik qo'llab-quvvatlash va muloqot muhitining qulayligi muhim hisoblanadi. Pedagogik yondashuvlar talabalarda o'zini ishonchli his qilish va darslarda faol qatnashish imkoniyatini yaratadi, bu esa listening ko'nikmasining tez rivojlanishiga yordam beradi. Zamonaviy til o'rganish metodologiyalari shuni ko'rsatadiki, talabalarning listening ko'nikmasini oshirishda interaktiv mashqlar, autentik materiallar va audio-visual resurslardan foydalanish samarali natija beradi. Shu bilan birga, o'qituvchi va talaba o'rtasidagi ishonchli va ijobiy munosabatlar dars jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi, talabalarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning tilga nisbatan ijobiy munosabatini shakllantiradi. Barcha bu omillar birgalikda birinchi kurs talabalari uchun listening ko'nikmasini rivojlantirish jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Shuning uchun, darslarda interaktiv metodlardan foydalanish, motivatsion yondashuvni qo'llash, individual farqlarni hisobga olish va talabalarning faolligini rag'batlantirish orqali tinglab tushunish ko'nikmasini sezilarli darajada oshirish mumkin. Shu tarzda, o'qituvchi-talaba munosabatlari va pedagogik strategiyalar listening kompetensiyasini rivojlantirishda asosiy rolni o'ynaydi va birinchi kurs talabalari uchun ingliz tilini o'rganish jarayonini samarali va mazmunli qiladi.

XULOSA: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, birinchi kurs talabalari uchun ingliz tilida tinglab tushunish ko'nikmasini rivojlantirishda o'qituvchi-talaba munosabatlarining roli katta ahamiyatga ega. Motivatsion, qo'llab-quvvatlovchi va interaktiv yondashuvlar talabalarning listening kompetensiyasini sezilarli darajada oshirishga yordam beradi. Samarali pedagogik munosabatlar va ishonchli muloqot muhitini yaratish orqali talabalarda tilga bo'lgan qiziqish va faol qatnashish oshadi, shuningdek, ular tilni kontekst asosida to'liq tushunish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu sababli, o'qituvchi-talaba munosabatlarini rivojlantirish, individual yondashuv va interaktiv metodlardan foydalanish birinchi kurs talabalari uchun listening ko'nikmasini samarali shakllantirishning asosiy omillari hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching. Pearson Education.
2. Harmer, J. (2001). The Practice of English Language Teaching. Longman.
3. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press.
4. Ur, P. (1996). A Course in Language Teaching: Practice and Theory. Cambridge University Press.

5. Vandergrift, L. (2007). Extensive Listening Practice and Input Enhancement Using Internet Resources. *Language Learning & Technology*, 11(3), 74–94.
6. Nunan, D. (2003). *Practical English Language Teaching*. McGraw-Hill.
7. Field, J. (2008). *Listening in the Language Classroom*. Cambridge University Press.